AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

پوهندوی آصف بهاند

۲۰۱۸/۰۴/۰۳

د پوهاند الهام د پنځلسم تلین په پلمه

د ده علمي شخصیت ته یوه کتنه

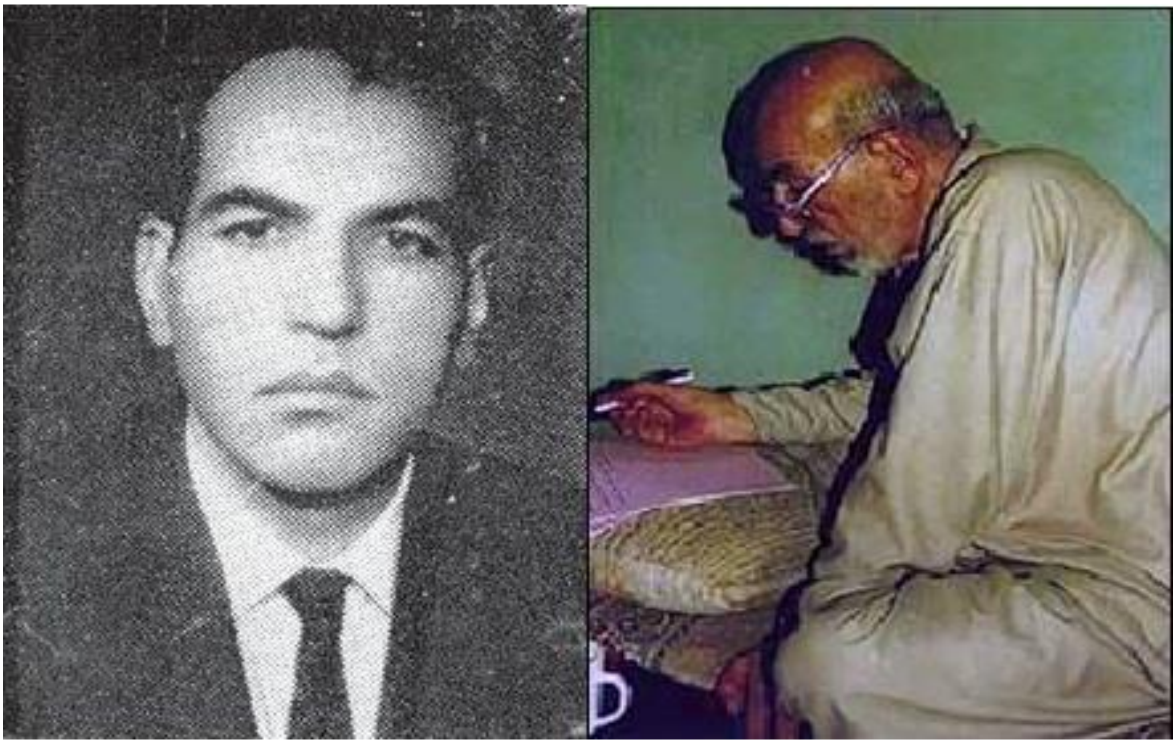

پوهاند محمد رحیم الهام د افغانستان د علمي کړیو، یو وتلی او منلی علمي شخصیت او د کلمي په ریښتیني مانا یو پوهاند او استاد و. استاد الهام له نن نه پنځلس کاله مخکې د غربت په چاپیریال کې د ۲۰۰۳ کال د اپریل په دریمه په امریکا کې، د اویاوو کلونو په عمر مړ شو.
د الهام د ژوند لیک په باب هغومره چې ښایي خبرې نه دي شوي، دا چې ولې، هغه هم ځانته دلایل لري. د همدې دلیل له مخې زه دلته د ده د بیوګرفي په اړوند څه زړې او نوې خبرې لرم، چې لوستونکو ته به بې ګټې نه وي:
الهام زما له پاره خیالي، نا لیدلی داسې څوک نه دی چې ما د بل چا له خولې او قلم نه پیژندلی وي. ما مخامخ پیژندګلوي ورسره درلوده، دواړه د یوې علمي موسسې غړي وو، یو ځای مې علمي فرهنګي کار ور سره کړی دی، په ټولګي کې د غیر رسمي اسیستانت په ډول ورته ناست یم، له ټولو لیکلو کتابونو، اشعارو او مقالو نه یې مستفید شوی یم او تر ټولو مهمه دا چې د شپیتمې لسیزې په پیل کې د کابل پوهنتون د علمي نشراتي ارګان (اجتماعي علوم) په مجله کې، کله چې دی مسول مدیر و، ما یې څو کاله د مرستیال په توګه دنده ور سره تر سره کړې ده.
د پوهاند الهام علمي سویه په دوو ځایونو کې ما ته ښه جوته شوه:

۱ـ کله چې ده د کابل پوهنتون د ژور نالیزم په پوهنځي کې د «هنري نقد» تدریس کاوه، زه به د غیر رسمي اسیستانت په توګه، خاص د ده د لکچرونو د اوریدو له پاره ورسره تلم،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

۲ـ د «اجتماعي علوم» مجلې په دفتر کې د کار په وخت کې چې د کابل پوهنتون د بیلابیلو پوهنځیو څخه د خپرېدو له پاره د استادانو راغلې علمي مقالې به مو له نظره تیرولې.

په رښتیا سره په همدې دوو ځایونو کې ما له پوهاند الهام نه دومره ډیر څه زده کړل چې تر اوسه هم په علمي مسایلو او څېړنو کې زما د لارې د څراغ حثیت لري.
په ژورنالیزم پوهنځي کې د «هنري نقد» مضمون لکچرونوکې ما ډیر څه زده کړل چې له هغو نه په استفادې سره مې د خپل یو درسي کتاب (د پښتو ادبیاتو د معاصرې دورې منظوم متون، گستتنر چاپ) په مقدمه کې، «د متن د تدریس اصول» تر سر لیک لاندې د شلو مخونو په اندازه، د متن د تدریس لارښود ولیکه او په پای کې مې د مآخذ پر ځای کې د امانت دارۍ د ساتلو په موخه ولیکل چې: د دې کرښو په لیکلو کې مې د پوهاند رحیم الهام له مخامخ لکچرونو او د مجلې په دفتر کې د مقالو د لوستلو او تصحح په وخت کې د ده له توضیحاتو نه استفاده کړې ده.
د پوهاند الهام د بیوگرافي په باب باید و وایم چې ښايي پخوا هم خپره شوې وي، خو ما د ده بیوگرافي د لومړي ځل له پاره د استاد عبدالروف بینوا په «اوسني لیکوال» کې ولیدله. په اوسني لیکوال کې د الهام د بیوگرأی مهم ټکي دا دي:

ـ رحیم الهام د فضل الدین زوی، په خټه مومند پښتون دی،

ـ د کابل په ریشخور نومي کلي کې په ۱۳۱۰ هجري شمسي کال زیږدلی دی،

ـ مروجه دیني زدکړې یې له محلي استادانو نه زده کړي دي،

ـ په ۱۳۳۲ کې یې له غازي لیسې د بکلوریا او په ۱۳۳۵ کال کې یې له ادبیاتو پوهنځي څخه د لیسانس سندونه واخستل او له فراغت وروسته په علمي کدر کې ومنل شو.

ـ په ۱۳۳۶ کې د وږمې مجلې مدیر شو او په ۱۳۴۵ کال کې د مساوات اخبار چلونکی شو،

ـ امریکا ته د لوړو زدکړو له پاره لاړ او په ۱۹۶۴ ع کال یې دامریکا له مشیگن پوهنتون نه د ماسترئ دیپلوم تر لاسه کړ.

ـ د مشیگن پوهنتون د انگلیسي ژبې د موسسې له خوا یې، د انگلیسي ژبې د تخصص سند هم تر لاسه کړ.

(د ډیرو مالوماتو له پاره وگورئ: بینوا عبداروف، اوسني لیکوال بشپړ متن، ترتیب او زیاتونې: مطیع الله روهیال، علامه رشاد خپرندویه ټولنه، کندهار، ۲۰۰۹/۱۳۸۸ کال، ۱۱۶ او ۱۱۷ مخونه)

تر هغه ځایه چې زه مالومات لرم پوهاند رحیم الهام دوې دګریانې در لودلې چې یوه یې په ادبي نقد کې وه او بله یې په ژبپوهنه کې او په دې دواړو برخو کې یې ګڼ شمیر مقالې او آثار لیکلي او خپاره کړي دي. وروسته یې بیا د ډوکتورا سند هم تر لاسه کړ چې په خپل وروستي اثر(لنډۍ ها) کې یې لیکلي دي:
«پوهاند ډاکتر رحیم الهام»
یو ځلې مې د فیسبوک په یوه پاڼه کې هم د استاد الهام یوه بیوگرافي له نظره تیره شوه چې د هغې بیوگرافي ځینې مهم هغه ټکي چې په اوسني لیکوال کې نه شته، دا دي:

ـ د شپږو میاشتو له پاره یې د انگلیسي ژبې د زدکړو له پاره هند ته سفر وکړ،

ـ په ۱۳۶۵ کال کې د یوه کال له پاره د دري ژبې د تدریس له پاره د اوماها پوهنتون ته تللی،

ـ استاد الهام په پښتو، دري او انگلیسي ژبو باندې ۱۷۰ اثار او مقالې لیکلې او ژباړلې دي،

ـ په ۱۹۸۹ کال یې په تاجکستان هیواد کې د ژبپوهنې څانګه کې د دکتورا سند تر لاس کړ،

ـ په ۱۹۹۲ کال کې د جګړو په اثر وطن پرېښود، پېښور ته لاړ او هلته د آزاد افغانستان د «وفا» مسول مدیر شو،

ـ او د وفا د مدیریت تر څنګ یې د (جی. تی. زید بیفایر) د موسسې د درسي کتابونو د نشراتو مدیریت هم ور له غاړې و،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ـ په پاکستان کي د خپلو ليکنو، اشعارو او انټريو ګانو په ترڅ کي د ويلو خبرو پر بنا، د پاکستان دولت له هغه هيواد نه بيرته افغانستان ته وليږه او د ډيرو کړاونو له زغملو وروسته، له خپلې کورنۍ سره امريکا ته مهاجر شو،

ـ د دريو مهمو علمي او سياسي خپرونو مسول پاتي شوی دی:

۱ـ وږمه (مجله، د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګي خپرونه)،
۲ـ مساوات (جريده)،
۳ـ اجتماعي علوم (مجله، د کابل پوهنتون علمي څيړنيزه خپرونه).

ـ الهام خپل وطن، ژبو ادبياتو او وطن ته له نيمي پيړی خدمت نه وروسته د ۲۰۰۳ کال د اپريل په دريمه نيټه ومړ او جنازه يي افغانستان ته وليږدول شوه.

د پوهاند الهام په ژوند ليک او تر سره کړو سياسي او علمي کارونو باندې ډيری فرهنګيان پټه خوله دي، دومره چې بايد، څوک څه نه وايي او نه يي ليکي چې دا د ده په حق کي يوه جفا ده.
ما کله چې د «لنډۍ ها» ټولګه تر لاسه کړه، لړ شانتي مي د ده پر بيوګرافی او علمي شخصيت باندې خبرې وکړې.
زما دا مقاله د ۲۰۱۵ ام کال د لسمي مياشتي په ۲۸ مه نيټه په ميډيا کي خپره شوه.
بيا زما په غبرګون کي ښاغلي زمری کاسي هم د **«مرحوم رحيم الهام شاعر شهير وطن»** تر سر ليک لاندي يوه غنيمت مقاله وليکله. کاسي صاحب په دې مقاله کې د پوهاند الهام د علمي شخصيت په باب او له هغه سره په خپلو ځينو خاطراتو باندې غږيدلی دی چې د قدر وړ او لومړي لاس مالومات په کې خوندي شوي دي.
پوهاند الهام د فرهنګي ژوند ډيره برخه په پوهنتون کې تيره کړه. د ده نوم او ژوند د پوهنتون له نامه او چاپيريال سره غوټه شوی و، دا چې په پوهنتون کي څنګه پر الهام دايره تنګه کړای شوه، دی څنګه اړ کړای شو چې پوهنتون پريږدي او د افغانستان د علومو اکاديمی ته لاړ شي، دا هم جلا داستان او دلايل لري چې په خپل وخت کي ښايي وليکل شي.
کوم کار چې ښاغلي پوهاند الهام د لنډيو په باب کړيدی، دا کار د استاد بينوا د لنډيو هغه کار ته ورته دی چې د استاد عبدالروف بينوا په زيار، لومړی چاپ: ۱۳۳۷ ل، کال کي چاپ شوه او بيا د اړتيا له مخې په ۱۳۸۷ ل کال کي د دويم ځل له پاره چاپ او خپره شوه چې ما د لنډيو د مقالو په دريمه برخه کي خبرې پرې کړې دي.
الهام صاحب هم لکه استاد بينوا لومړی د لنډۍ پښتو متن، بيا يي دري ژباړه راوړې ده، خو د استاد بينوا له کار سره يي تو پير دا دی چې بينوا لومړی د لنډۍ پښتو متن، بيا دري ژباړه او بيا انګليسي ژباړه راوړې ده؛ خو الهام صاحب يوازې د لنډۍ پښتو متن او ورپسې دري ژباړه ايښي ده. په دواړو مجموعوکي له هرې لنډۍ سره داسي رسم شوي انځورونه هم راوړل شوي دي چې هر انځور د لنډۍ محتوی هم څرګندوي.
تر هغه ځايه چې زه پوهاند الهام پيژنم، ده د خپلو فرهنګي کارونو په لړ کې د لنډيو د دې ټولګي له برابرولو او چاپولو نه سوا نور ډير مهم کارونونه او پروګرامونه درلودل چې بايد د ادبي نقد او ژبپوهني په برخه کي يې کړي وای. دا چې ده ولي د دې ټولګي را ټولولو، په دري ژبه باندې ژباړلو او بيا چاپ ته خپل قيمتي وخت وقف کړ، ده په خپله د دې ټولګي په مقدمه کي اشاره ورته کړې ده چې د اوږد والي له پاره يې دلته نه را نقلوم. لنډيز يي داسي دی چې په تاجکستان کي کوم تن افغانستان پيژندونکي چې دادا جان عابدي نوميده د افغانستان په فولکلور باندې کار کړی و، چې يوه برخه يي پښتو لنډۍ وې او هغه سړي ته کوم دريم ګړي لنډۍ په دري ژبه باندې ژباړلې وې. دادا جان عابدي د افغانستان د فولکلور په برخه د کړي کار د لنډيو برخه الهام ته د اصلاح له پاره ورکړې وه. څنګه چې د هغه ژباړه نا سمه وه، نو الهام له سره ور ته ناست دی او د هغي مجموعي ځيني لنډۍ يي په دري ژبه ژباړلي دي.

(د لنډۍ ها د دري مقدمي ج ـ د مخونه)

که په افغانستان کي د ټوپکي شپيلی د سُر کيدو په پايله کي لويه غميزه او ناورين نه وای رامنځ ته شوی، نو پوهاند الهام به د خپلو څيړنو په پايله کي ډير علمي آثار خپلو شاګردانو او علمي کړيو ته وړاندې کړي وای او ډير نور شاګردان به يي روزلي وای؛ خو افسوس چې هر څه په اوبو لاهو او د جهالت او د جګړې د اور خوراک شول.

د پوهاند الهام اروا دې ښاده وي،

ياد يي تلپاتې!

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په څیر و لولئ